

کناره‌گیری رسمی محسن رضایی از تیم اقتصادی دولت

وعده‌هایی که ماند

حتی در جلسات دولت هم جایی نداشت.

دی‌ماه ۱۴۰۰ مهدی آیتی، نماینده ادوار مجلس، در تشریح این اختلافات گفت که «آقای رئیسی معاون اول‌شان آقای مخبر را رئیس تیم اقتصادی می‌گذارد و بعد یک‌دفعه آقای محسن رضایی را معاون اقتصادی خودشان قرار می‌دهد! آن هم در شرایطی که آقای رضایی خودش را بسیار بالاتر از آقای مخبر می‌داند و شاید هم این احساس را دارد که او به‌عنوان معاون اقتصادی باید تصمیم نهایی را بگیرد و حرف آخر را بزند؛ درحالی‌که آقای مخبر یک اختیاراتی دارد که او ندارد؛ از همین‌رو به نظر می‌آید آقای رضایی حالت مشاور و تشریفاتی پیدا کرده است تا معاون اقتصادی. آقای مخبر هم بیشتر حالت عملیاتی و میدانی دارد. مشخص است این عوامل در کنار همدیگر از یک سو باعث می‌شود طرح‌ها و برنامه‌های اقتصادی به نتیجه نرسد که خروجی‌اش گرانی، تورم و مشکلات معیشتی است، از یک سو هم باعث سردرگمی مردم می‌شود.»

ماندن در سطح مشاورا با سمتی تشریفاتی آن‌هم برای سرداری که سال‌ها بود تلاش می‌کرد چهره‌ای اقتصاددان را جایگزین چهره نظامی خود کند و حتی در فصل انتخابات ریاست‌جمهوری ۱۴۰۰ توانایی‌های بالقوه خود برای سامان‌بخشیدن به اقتصاد ایران بدون ارتباط با دنیا وعده بسیار داده بود، کمی دور از انتظار بود. به هر حال این حضور تشریفاتی کج‌دار و مریزوار ادامه یافت تا اینکه در چند ماه اخیر «به‌ویژه زمانی که از حضور در هیئت دولت و عضویت در کمیسیون اقتصادی دولت با حکمی رسمی منع شد»، بارها زمرزه حذف محسن رضایی شنیده شد. شرایط اقتصادی در مرز بحران و ارزش پول ملی در حال سقوط و تورم کالاهای اساسی و

وحیده کریمی؛ سودای بهارستان داشت و بارها نامزد ریاست‌جمهوری شد تا اینکه با حضور در زمین بازی اولولگرایان در انتخابات سیزدهم، ناکام نماند و بالاخره به پاسور رفت؛ البته به‌عنوان معاون اقتصادی رئیسی، آن‌هم فقط برای کمتر از دو سال. دیروز برادر محسن دولت را ترک کرد تا او بماند و وعده‌های اقتصادی‌اش به‌عنوان یک اقتصاددان که مدعی بود کافی است سسکاندار قدرت اجرایی کشور شود تا به طرفه‌العینی مشکلات حل شود. دیروز با استعفاي محسن رضایی موافقت شد تا بعد هفته‌ها گمانه‌زنی درباره اصلاح تیم اقتصادی دولت، خالق نظریه «تبدیل ایران به قدرتمندترین پول منطقه» از سیمت خود به‌عنوان معاون اقتصادی دولت سیزدهم خداحافظی کند. جایگاهی که تعریف دقیقی از وظایف و اختیاراتش نداشتیم و بارها هم گفته شد اختلاف میان تیم اقتصادی دولت کم نیست. به‌تدریج با بالاگرفتن زمرزه اختلافات بین او و معاون اول رئیس جمهوری، محسن رضایی به حاشیه رانده شد و جایگاه معاونت اقتصادی در حقیقت به جایگاهی تشریفاتی بدل شد. حتی زمانی که محسن رضایی درباره رسیدن سقف پارانها به ۸۰۰ هزار تومان سخن گفت بلافاصله با تکذیب و توضیح وزیر امور اقتصادی و دارایی همراه شد و همان روزها بود که رئیسی نیز در یکی از اظهاراتش خواستار هماهنگی تیم اقتصادی دولت زیر نظر مخبر شد؛ بنابراین هرچند در اولین روزهای آغاز به کار دولت، عنوان شد که برنامه‌های اقتصادی محسن رضایی قرار است مبنایی برای حل مشکلات اقتصادی کابینه باشد؛ اما در عمل این مخبر بود که سمت فرماندهی اقتصادی را از آن خود کرد و چند ماه بعد از شروع به کار دولت سیزدهم، این برادر محسن بود که قافیه را به مخبر باخت و

چرا ۲ ماه آینده مهم است؟

آیا آمریکا راضی به احیای برجام می‌شود؟

سخرانی اخیر رهبری در بیان کارکنان سازمان انرژی اتمی می‌تواند باد دیگر شرایط را برای حصول توافق فراهم کند. تاکید دوباره رهبری بر «حرمت سلاح هسته‌ای» و همچنین «اشکال نداشتن توافق» به شرط «حفظ زیرساخت‌ها» در واقع مقابله با پروژه «امنیتی‌سازی» اسرائیل از پرونده هسته‌ای ایران است که پیش‌تر در شماره ۱۴۰۲/۳۲/۲۰ با اشاره به حرف‌های ظریف درباره آن نوشتم. با این حال هرچقدر به بند دوم غروب در برجام نزدیک‌تر می‌شویم، توافق برای ایران بااهمیت‌تر می‌شود و این کارت برای بازی آمریکا و اروپا شرایطی را برای امتیازگیری بیشتر فراهم می‌کند. به طور طبیعی بهترین زمان برای توافق ایران و آمریکا در تابستان سال گذشته بود که با تئوری «زمستان سخت اروپا» این فرصت سوخت. به طور کلی بندهای غروب برجام، بندهایی است که بعد از ۸،۵ و ۱۰ سال پرونده ایران را عادی‌سازی می‌کرد. اولین بند غروب برجام در اکتبر ۹۹ سررسید شد و تحریم‌های تسلیحاتی ایران لغو شد. حالا و در اکتبر ۲۰۲۳ بند دیگری از بندهای غروب برجام فرامی‌رسد که بند مربوط به رفع محدودیت‌های موشکی ایران است. اما نکته این است که

پیش از آن آژانس باید گزارش مهم خود را منتشر کند. اهمیت این موضوع در کجاست و چرا زمان به ضرر ما در حال سپری‌شدن است؟

تلاش ترامپ برای اسنپ‌بک

مردادماه ۱۳۹۹ ترامپ تلاش کرد تا مانع از لغو تحریم‌های

تسلیحاتی ایران شود. از همین رو پیشنهاد قطع‌نامه‌ای را در شورای

امنیت سازمان ملل داد که تحریم‌های تسلیحاتی ایران براساس بند

غروب برجام لغو نشود. اما این پیشنهاد با شکست سنگین برای

ترامپ و آمریکا پایان یافت. دو روز بعد ترامپ تلاش کرد از مکانیسم

ماشه برای مانعت از لغو تحریم تسلیحاتی ایران استفاده کند. او

گفته بود «ما از مکانیسم ماشه استفاده می‌کنیم». شما هفته آینده

شاهد این موضوع خواهید بود. «مکانیسم ماشه» یا اسنپ‌بک،

راهکار پیش‌بینی‌شده در توافق هسته‌ای برجام است. بر اساس

این راهکار، هرگاه یکی از کشورهای ذی‌ربط در توافق هسته‌ای از

انجام تعهدات خود عدول کند، طرف مقابل نیز از حق عدول از این

توافق برخوردار خواهد شد و غرب با این مکانیسم می‌توانست تمام

قطع‌نامه‌های سازمان ملل را علیه ایران بازگرداند.

ترامپ در این امر موفق نشد و با ورود بایند به کاخ سفید در اولین اقدامات دولت آمریکا در نامه‌ای به شورای امنیت اعلام کرد که واشنگتن تصمیم دولت قبلی آمریکا برای فعال‌کردن مکانیسم ماشه و احیای همه تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران را لغو کرده است.

زمان به نفع مانیت

حالا در آستانه تابستان ۱۴۰۲ قرار داریم و دو ماه بیشتر تا بند دوم غروب برجام فاصله نداریم. می‌دانیم که اسرائیل و نتانیاهو مخالف اصلی بندهای غروب برجام هستند. نکته مهم این است که در این شرایط ما به زمانی نزدیک می‌شویم که مدیر کل آژانس باید گزارش مخصوص خود را در زمینه برجام ارائه کند. براساس متن برجام و قطع‌نامه ۲۲۳۱ مدیر کل آژانس علاوه بر اینکه باید گزارش‌هایی روتین از ارزیابی برنامه هسته‌ای ایران و راستی‌آزمایی تعهدات هسته‌ای ایران ارائه کند، موظف است دو گزارش خاص تحت عنوان «گزارش نتیجه‌گیری گسترده» یا broader conclusion ارائه کند. توافق هسته‌ای برجام در تیرماه ۹۴ امضا شد و روز اجرا دی‌ماه ۹۴ یا ژانویه ۲۰۱۶ تعیین شده بود. اولین «گزارش نتیجه‌گیری گسترده» در ۱۶ ژانویه ۲۰۱۶ منتشر شد که بر پایه آن تحریم‌های هسته‌ای لغو یا تعلیق شد.

این گزارش که به اختصار BC هم خوانده می‌شود، اسنادی در ارائه می‌کند مبنی بر اینکه آژانس به «نتیجه‌گیری گسترده‌تر» خود مبنی بر اینکه تمام مواد هسته‌ای در ایران در فعالیت‌های صلح‌آمیز قرار دارد، رسیده است.

«شرق» از تصویب قاطع کلیات لایحه واردات خودروهای داخلی گزارش می‌دهد

باید قانون خودرو را به نحوی بنویسیم که قابل تفسیر نباشد



جلال رشیدی‌کوجی، عضو کمیسیون امور داخلی کشور و شوراهادر، درباره تصویب کلیات لایحه دوفوریتی واردات خودروهای کارکرده خارجی در مجلس به «شرق» گفت: «این لایحه با رای قاطع نمایندگان به تصویب رسید، اما باید توجه داشته باشیم که در این مورد، بانک مرکزی و گمرک تعیین می‌کنند. بااین‌حال، اعتقاد من باید قانون را در مجلس به نحوی بنویسیم که کمترین تفسیر را داشته باشد؛ یعنی باید در مجلس جلوی محدودیت‌هایی را که ممکن است در آیین‌نامه اعمال شود، بگیریم». این نماینده مجلس که از منتقدان جدی وضع نامناسب تولید خودروهای داخلی است، تاکید کرد: «اگر قرار باشد مجدد بگویم قیمت تا این حد، حجم موتور تا آن حد، تعداد واردات تا فلان میزان، ارز برای واردات تا بهمان رقم، همه این موارد ایجاد محدودیت است و باز جلوی اثرگذاری این مصوبه بر بازار را می‌گیرد. بنابراین نگاه ما در مجلس به سمتی است که این بار قانون را به شکلی بنویسیم که تفسیرناپذیر باشد». رشیدی‌کوجی در پاسخ به اینکه آیا ممکن است این بار هم مجمع تشخیص مانع از اجرای این مصوبه شود؟ بیان کرد: «بعید می‌دانم دیگر مجمع تشخیص مخالفتی با این مصوبه داشته باشد و هم هیئت عالی نظارت و هم مجمع تشخیص به این مهم پی برده‌اند که این موضوع خواست همه مردم است. از طرفی بحث گرانی خودرو و کمبود خودرو به کل نظام آسیب وارد می‌کند و حتی اگر مصلحت را هم بخواهیم در نظر بگیریم، باید واردات خودروهای کارکرده خارجی را آزاد کنیم. این به صلاح است.»

با توجه به تراکشن مالی بسیار بالای حوزه خودرو، مافیا عقب نمی‌کشد

معین‌الدین سعیدی، نماینده جابه‌ار در مجلس یازدهم نیز دراین‌باره به «شرق» گفت: «به نظر من با رایی که مجلس به لایحه واردات خودرو داد، حجت بر همه تمام شد. دولت لایحه‌ای دوفوریتی فرستاد و مجلس هم با قاطبه آرا به آن رای داد. مشخصاً این یک پالس بسیار قوی به همه ارکان تصمیم‌گیر در کشور است که به انحصار خودروی داخلی با واردات خودروهای خارجی کارکرده باید خاتمه داده شود.»

این نماینده مجلس ادامه داد: «با توجه به فضای عمومی که ایجاد شده و فشاری که افکار عمومی دراین‌باره وارد کرده‌اند و با در نظر گرفتن اینکه سالانه ۲۰ هزار نفر در تصادفات کشته می‌شوند، دیگر کسی نمی‌تواند با واردات خودروهای خارجی



عکس: امیرحسین قاسمی/پژمان

تشریفاتی به نظر برسد؛ اما در حقیقت به سمتی حساس و احتمالاً مناقشه‌برانگیز منصوب شده است؛ زیرا عملکرد شورای هماهنگی سران قوا با قدرتی بسیار، عملکردی غیرشفاف و اختیارات بی‌حدوحصر تصمیمیاتی مانند گرانی بنزین در سال ۹۸ و اجرای طرح مولدسازی را کلید زده است و مسئولیتی هم در قبال نتایج زیان‌بار تصمیماتش برعهده نگرفته و حتی خود را در مقام پاسخ‌گویی به افکار عمومی و هیچ نهاد نظارتی هم قرار نداده است. حال ماموریت جدید محسن رضایی تاسیس دبیرخانه شورای هماهنگی سران قواست و تجربه دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام بودن محسن رضایی هم پیش‌روست و برای نمونه تأثیرش در این جایگاه بر مخالفت در پیوستن ایران به FATF و قرارگرفتن ایران در لیست سیاه گروه ویژه اقدام مالی و دیگر تصمیم‌سازی‌های او هنوز فراموش نشده و شاید نقش این دبیرخانه برای انعقاد ایران نودبزرخ روزهای خوبی نباشد.

تشریفاتی به نظر برسد؛ اما در حقیقت به سمتی حساس و احتمالاً مناقشه‌برانگیز منصوب شده است؛ زیرا عملکرد شورای

هماهنگی سران قوا با قدرتی بسیار، عملکردی غیرشفاف و اختیارات بی‌حدوحصر تصمیمیاتی مانند گرانی بنزین در سال ۹۸

و اجرای طرح مولدسازی را کلید زده است و مسئولیتی هم در قبال نتایج زیان‌بار تصمیماتش برعهده نگرفته و حتی خود را در مقام پاسخ‌گویی به افکار عمومی و هیچ نهاد نظارتی هم قرار نداده است. حال ماموریت جدید محسن رضایی تاسیس

دبیرخانه شورای هماهنگی سران قواست و تجربه دبیر مجمع

تشخیص مصلحت نظام بودن محسن رضایی هم پیش‌روست و برای نمونه تأثیرش در این جایگاه بر مخالفت در پیوستن ایران به

FATF و قرارگرفتن ایران در لیست سیاه گروه ویژه اقدام مالی و دیگر تصمیم‌سازی‌های او هنوز فراموش نشده و شاید نقش این

دبیرخانه برای انعقاد ایران نودبزرخ روزهای خوبی نباشد.

شد و حتی در واکنش به خبر استعفایش، همتی در توییتی در این زمینه نوشت: «در اولین مناظره انتخاباتی ۱۴۰۰ آقای رضایی مدعی شدند که پول ملی را تقویت و بعد از یورو و دلار به قوی‌ترین پول منطقه تبدیل خواهند کرد. امروز با بیش از صددرصد کاهش ارزش پول ملی از دولت خارج شدند. باید خسته نباشید گفت بابت آنچه با راهبری آقای رئسی و تیم اقتصادی به‌خوشه انجام دادند.» البته رئیسی او را به سمت جدید «رئیس دبیرخانه شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا» منصوب کرده که در شهریور ۱۴۰۰ (دو سال قبل) رئسی هم‌زمان با انتصاب محسن رضایی به سمت معاون اقتصادی رئیس‌جمهوری، او را به‌عنوان «دبیر شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا» و «دبیر ستاد اقتصادی دولت» منصوب کرده بود. حال‌ا این انتصاب با ارتقای جایگاه او از دبیر شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا به رئیس دبیرخانه این شورا، شاید در وهله نخست

حالا گزارش مهم دوم باید تا قبل از تاریخ ۱۸ اکتبر ۲۰۲۳ منتشر شود. چراکه در این تاریخ بند مربوط به محدودیت‌های موشکی ایران قرار است بر پایه قطع‌نامه ۲۲۳۱ سازمان ملل برداشته شود. البته دو طرف (ایران و آمریکا) تعهد دارند اقداماتی براساس این قطع‌نامه و همچنین متن برجام صورت دهند. از جمله اینکه ایران پروتکل الحاقی را که تاکنون به صورت داوطلبانه و موقت اجرا می‌کند، در مجلس تصویب کند و در طرف دیگر کنگره آمریکا بخشی از تحریم‌هایی را که در این کنگره تصویب شده و تاکنون «تعلیق» شده بود، لغو» کند.

بنابراین فرصت دو ماهه آینده و همکاری ایران با آژانس از این جهت بسیار حائز اهمیت‌تر خواهد بود. برای آمریکا و اروپا هنوز یک کارت بازی باقی مانده که نام آن «اسنپ‌بک» است. آنها تاکنون نتوانسته‌اند از این کارت در تقابل با ایران استفاده کنند. سؤال این

است که آیا آمریکا قبل از انتشار گزارش آژانس وارد فرایند اسنپ‌بک می‌شود؟ یا آنکه ایران می‌تواند همچنان که ظریف به‌تازگی در کلاب‌هاوس گفت: «بدون نقض برجام توانایی هسته‌ای خود را در همین سطح حفظ کند؟»

۲ماه حساس پیش‌رو

تا رسیدن به موعد گزارش broader conclusion آژانس دو ماه حساس را پیش‌رو داریم. از یک طرف بحث همکاری با آژانس مطرح است که سخرانی روز یکشنبه ۲۱ خرداد ۱۴۰۱ رهبری راه را برای آن هموارتر کرده است. به نظر می‌رسد تدروهای داخلی که مخالف

مجبور به استفاده از همان خودروهای بی‌کیفیت داخلی شوند.»

نوری‌قرلجه‌ اما تاکید کرد که سعی دارد در بررسی جزئیات لایحه با پیشنهادهایی این ضعف را برطرف کند. او دراین‌باره توضیح داد: «اگر این موضوع مطرح شود، پیشنهاد دادم‌ا در کنار آن دولت ملزم شود تا پایان سال بعد تعرفه و سود بازگانی را ۵۰ درصد کاهش دهد. در این صورت می‌توانیم انتظار داشته باشیم‌که قیمت خودرو کاهش یابد. در غیر این صورت، همچنان با همان تبصره تنظیم‌کننده می‌توانند شرایط فعلی را ادامه دهند، با این تفاوت که این بار افزایش قیمت‌ها مربوط به خودروهای خارجی باشد». نماینده بستان‌آباد در مجلس یازدهم اظهار کرد: «اگر بتوانیم مجموعه حقوق گمرکی و تعرفه را کاهش دهیم، این قانون در جهت کاهش و واقعی‌شدن قیمت خودرو کارآمد خواهد شد. در غیر این صورت طبق تبصره ۳ با همان بازی و اشکالات و اصلاح کنیم.» مجمع و خوروسازان داخلی برای مانعت تأمین می‌شود.»

نوری‌قرلجه که سابقه خوبی در ارائه پیشنهادها و ورود به جزئیات طرح‌ها و لویاح دارد، به اشکال دیگری در این لایحه اشاره کرد و گفت: «ایراد دیگر درخصوص آیین‌نامه‌ای است که ضوابط و شرایط افراد حقیقی و حقوقی را تعیین می‌کند و دراین‌باره نیز نگران هستم. این بخش هم مافیا با کسانی که بخواهند برای منتفی‌کردن این مصوبه سنگاندازی کنند، فضای لازم را دارند. اما امیدواریم در صحن و زمان بررسی جزئیات بتوانیم این موارد و اشکالات را اصلاح کنیم.»

مجمع تشخیص با مصوبه واردات خودروی خارجی مخالفت نمی‌کند

سیدکریم حسینی، نماینده اهواز در مجلس یازدهم نیز در پاسخ به اینکه با وجود رای قاطع مجلس به لایحه دوفوریتی واردات خودروی کارکرده خارجی می‌تواند مانع از تصویب این مصوبه شود؟ به «شرق» گفت: «مجمع تشخیص مصلحت باید مصلحت را تشخیص دهد. وقتی موضوعی مطالبه مردمی است و



انعکاس آن را در رای قاطع نمایندگان می‌بیند و ۲۱۲ نماینده موافق در مقابل چهار رای مخالف به لایحه‌ای رای می‌دهند، نشانگر خواست عمومی است و مخالفت با آن برخلاف مصالح کشور است.»

او تاکید کرد: «این موضوع توسط کارشناسان بررسی شده و آنها معتقدند واردات خودروهای کارکرده خارجی آسینبی به تولید داخلی نمی‌زند و باعث ایجاد حس رقابت بین خوروسازهای داخلی می‌شود تا خودروی با کیفیت بالاتر و قیمت مناسب‌تر دست مردم بدهند.»

حسینی اضافه کرد: «وقتی شرایط این‌طور باشد، قطعاً مجمع تشخیص و شورای نگهبان نیز با این مصوبه مجلس مخالفت نمی‌کنند». عضو کمیسیون اجتماعی مجلس با اشاره به نگرانی که دراین‌باره وجود دارد، گفت: «مزمه نگران‌کننده‌ای که در این زمینه وجود دارد، این است که گفته شده در مرحله اول خودروهای کارکرده مناطق آزاد را که مشغول به کار هستند، قرار است تعویض پلاک کنند و به مناطق دیگر بفرستند. این کار اشتباه است و فلسفه تصویب این لایحه و ارسال آن توسط دولت و تصویب آن از سوی نمایندگان این است که واردات خودروهای خارجی از خارج از کشور به معنای واقعی صورت گیرد.»

نماینده مردم اهواز در مجلس اظهار امیدواری کرد: «با توجه به رفت‌وآمد این لایحه بین مجلس و دولت، انتظار داریم هرچه سریع‌تر دولت آیین‌نامه آن را آماده و به مجلس بفرستد.»